

ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ.

Κωνσταντῖνος Γανωτής.

Πρὶν νὰ βγοῦν τὰ παιδικὰ βιβλία ἀκόμα, ὑπῆρχαν μόνο βιβλία γιὰ μεγάλους, καὶ πρὶν νὰ βγοῦν τὰ βιβλία, ὑπῆρχε ὁ προφορικός λόγος. Ὁ λόγος ἦταν ἢ χρηστικός, πρακτικός ἢ μῦθος. Μῦθο ὀνόμαζαν οἱ ἀρχαῖοι τὸν μεταφυσικὸν ἢ τὸν βαθὺ καρδιακὸ λόγος, ποὺ δὲν εἶναι καὶ τόσο πρακτικός.

Τὰ λόγια ποὺ ἀπευθύνονταν στοὺς θεοὺς ἢ ποὺ ἀναφέρονταν σ' αὐτοὺς λέγονταν μῦθοι καθὼς καὶ κάθε “σοβαρὸς” καὶ κρίσιμος λόγος. Ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Πινδάρου καὶ ὕστερα, οἱ μῦθοι ἐσήμαιναν τὰ φτιαχτὰ σενάρια τῶν ποιημάτων καὶ τὶς ἀλληγορικές ἱστορίες σὰν τοῦ Αἰσώπου. Στοὺς ποιητὲς ὅμως Ὅμηρο, τραγικούς καὶ λυρικούς ὁ ὅρος μῦθος ταυτίζεται μὲ τὸ λόγος, γιατί στὴν ποίηση ὅλοι οἱ λόγοι ἔχουν καὶ μιὰ βαθύτερη ποιητικὴ σημασία ἢ ἀπόχρωση.

Κάναμε αὐτὴ τὴν εἰσαγωγή, γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε γιατί αὐτά, ποὺ ἔλεγαν συνήθως στὰ παιδιά, ἦταν κυρίως μῦθοι. Στὰ παιδιά καὶ στὴν ἀρχαιότητα καὶ τώρα ἀκόμη λέμε μύθους ἢ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ παραμυθοῦ ἢ μὲ τὴν ἔννοια ἐνὸς παραμυθένιου ὀρισμοῦ ἢ παραμυθένιας ἐξήγησης, π.χ. ὅτι ὁ ἥλιος χαίρεται ποὺ βλέπει τὴ γῆ, τὸ φεγγάρι ταξι-

δεύει, βλέπει, ή κοιλίτσα μας κλαίει από την πείνα, ό σκύλος μιλάει και τέτοια.

Γιατί θέλουμε να φτιάξουμε βιβλία για τὰ παιδιά ; Ίσως θέλουμε να τὰ ψυχαγωγήσουμε ή να τὰ πληροφορήσουμε ή να τὰ διδάξουμε. Βέβαια έπειδή έχουμε και την οικονομική εύχέρεια θέλουμε να καλλιεργήσουμε τὸ πνεῦμά τους και να τὰ εύχαριστήσουμε κιόλας τὰ παιδιά μας. Κι αὐτοὶ πὸν ἔχουν τις ικανότητες να γράφουν παιδικὰ βιβλία ἀποβλέπουν και στὸ κέρδος τοῦ συγγραφέα ή τοῦ ἐκδότη.

Τὸ παιδάκι δὲν λογαριάζει ὅλα αὐτά, πὸν στοχεύουν οἱ μεγάλοι, ἀλλὰ βιάζεται να ικανοποιήσει τὴν φαντασία, τὴν περιέργεια, να νιώσει παράξενα συναισθήματα πέρα ἀπὸ τὴν πεζότητα τῆς ζωῆς. Τὸ παιδί ἀναζητεῖ μέσα στὸ παράξενο και πρωτότυπο τὴ γεύση μιᾶς ποιητικῆς ζωῆς, πὸν δὲν εἶναι ὑποταγμένη στις φυσικὲς δυνάμεις και στις πράξεις ρουτίνας. Ἄν προσέξουμε, θὰ ἰδοῦμε ὅτι τὸ παιδί ζητάει φανταστικὰ τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τις φυσικὲς δυνάμεις, ζητάει τὴ δικαιοσύνη ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων, πὸν τὸ φοβερίζουν, και τὴν δική του ἀθωότητα τὴ θεωρεῖ δεδομένη, ὅπως θεωρεῖ δεδομένη τὴν ἀθωότητα τοῦ βασικοῦ ἥρωα τοῦ παραμυθιοῦ, του, ὅ,τι κι ἂν κάνει. Παράπλευρα ἐκτιμᾷ πολὺ τὴν εὐφυΐα τοῦ ἥρωά του καθὼς και τὴν τύχη, πὸν τὴ θεωρεῖ φυσικὸ σύμμαχό του.

Ἡ ὅλη ή φιλοσοφία (βιοθεωρία και κοσμοθεωρία) τοῦ προ χριστιανικοῦ κόσμου κυριαρχεῖ στὰ παραμύθια τῶν παιδιῶν ἢ ἄλλωστε ή ἴδια σχεδὸν φιλοσοφία κυριαρχεῖ και στὴ λογοτεχνία τῶν μεγάλων. Ὑπάρχει ὅμως και μιὰ ἐνδιάμεση παράδοση ἀνάμεσα στὴ δόκιμη λογοτεχνία και στὴν παιδική ἢ εἶναι ή παράδοση τοῦ λαϊκοῦ παραμυθιοῦ και τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Και στὰ λαϊκά-δημοτικὰ κυριαρχεῖ ή ἴδια φιλοσοφία ἀλλὰ μὲ περισσότερα μυθικὰ στοιχεῖα και μυθικὴ νοοτροπία γενικά. Δὲν ἔχει νικήσει ἐδῶ ὁ νόμος τῆς λογικῆς και τῆς φυσικῆς ἢ Ὑπάρχει ἕνας ὑπερφυσικὸς κόσμος ἔστω μὲ αὐθαίρετο σχεδιασμό. Δηλαδή ή λαϊκὴ παράδοση διασώζει ἰσχυρὲς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Παράδεισο κι αὐτὲς τις ἀναμνήσεις μεταδίδει μὲ τὰ λαϊκὰ παραμύθια στὰ παιδιά. Οἱ ἀναμνήσεις ὅμως αὐτὲς μὲ τὴν ὑπερφυσικὴ νοοτροπία εἶναι παγιδευμένες μέσα στὴ φιλοσοφία τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου, πὸν σχεδιάζει τὴ ζωή του μὲ τὴν τύχη, τὴ μαγεία, τὴν φυσικὴ εὐφυΐα και τὴν δικαιοσύνη, πὸν ή νικάει ή ὑπερβαίνεται.

Θὰ ἤθελα να φέρω ἕνα παράδειγμα γνωστὸ σὲ ὅλους ἢ πρόκειται για τὸ γνωστὸ μῦθο τοῦ Αἰσώπου : Τέττιξ και μύρμηξ. Ὁ ἀρχαῖος μυθολό-

γος βάζει ὅλη τὴ ζωὴ κάτω ἀπὸ τὴ λογικὴ τῆς δικαιοσύνης. Ἄφοῦ δὲν δούλευε ὅλο τὸ καλοκαίρι ὁ τζίτζικας, πρέπει νὰ πεθάνει. Δὲν ὑπάρχει περιθώριο οἴκτου πρὸς τὸν συμπαθέστατον κατὰ τὰ ἄλλα τζίτζικα. "Ὅλη ἡ μουσικὴ πανδαισία τοῦ καλοκαιριοῦ διαγράφεται ἀπὸ τὸν βάρβαρο μυθολόγο. Στὸ μεταξύ ἡ ἠθικὴ τοῦ λαοῦ μας ἔχει ἀλλάξει ριζικά. Ὁ Χριστιανὸς πλέον "Ἕλληνας δὲν μπορεῖ νὰκούσει τέτοιους μύθους, δὲν πρέπει νὰ γδύνεται τὴ χριστιανικὴ του ταυτότητα, γιὰ νὰπολαύσει τὴν περιπέτεια ἐνὸς μύθου. Κι ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι ἔχουμε χρέος νὰ δώσουμε νέους μύθους ἢ πρωτότυπους ἢ διασκευὲς τῶν παλιῶν, πού νὰ ἐκφράζουν τὴν καινούργια φιλοσοφία ζωῆς.

Στὴν διασκευὴ, πού ἔκανα στὸ μῦθο τοῦ τζίτζικα καὶ τοῦ μύρμηγκα, δίνω ἐπιχειρήματα ἀπενοχοποίησης τοῦ τζίτζικα, πρῶτον γιὰ τὴ μουσικὴ του ψυχαγωγία καὶ τὸν ἐργατικὸ μύρμηγκα καὶ δεύτερον γιὰ τὴν τραβοῦσε τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων ψηλά, ὅπου ἔβλεπαν τὸν οὐρανὸ καὶ θυμοῦνταν τὴν οὐράνια πατρίδα τους. Αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα ἔπεισαν τὸν μύρμηγκα, πού πῆγε στὸ κελλάρι του καὶ ἔφερε στὸ τζίτζικα ἕνα κοφίνι σπόρους. Ὁ τζίτζικας ὅμως ἀρκέστηκε σὲ ἕνα μόνο σπόρο ὡς " τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον " κι ἔτσι πρόσθεσε στὴ βιοτὴ του καὶ τὴν ἀρετὴ τοῦ ἀσκητῆ. Νομίζω ὅτι μ' αὐτὴν τὴν διασκευὴ " ἀναπαύεται " ὁ Χριστιανὸς "Ἕλληνας.

"Ἄλλη διασκευὴ ἐπεχείρησα ἀπὸ τοῦ μῦθο τοῦ Βελερεφόντη, πού παραθέτει ὁ Ὅμηρος στὸ Β' τῆς Ἰλιάδας. Ἀκοῦστε το πῶς τὸ ἀφηγεῖται ὁ ἄφταστος Ὅμηρος : « Γενναῖε γιὰ τοῦ Τυδέα, τί τὴ ρωτᾷς τὴ γενιά μου ; Ὅπως εἶναι τῶν φύλλων ἡ γενιά, ἔτσι εἶναι καὶ τῶν ἀνθρώπων. Τὰ φύλλα ἄλλα τὰ ρίχνει ὁ ἄνεμος κάτω στὴ γῆ, κι ἄλλα βγάνει τὸ ὀλόχλωρο δάσος, σὰν ἔρθῃ ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνοιξης. "Ἔτσι καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ γενιά, ἡ μιὰ βγαίνει καὶ ἡ ἄλλη τελειώνει. "Ἄν ὅμως θέλῃς νὰ τὰ μάθεις κι αὐτά, γιὰ νὰ ξέρῃς καλὰ τὴ δικὴ μας τὴ γενιά, γιὰ τὴ πολλοὶ ἄνθρωποι τὴν ξέρουν : σὲ μιὰ γωνιά τῆς Πελοποννήσου, πού θρέφει ἄλογα, βρίσκεται μιὰ πολιτεία, ἡ Ἐφυρα, ὅπου ζοῦσε ὁ Σίσυφος, πού στάθηκε ὁ πιὸ πονηρὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὁ Σίσυφος, ὁ γιὸς τοῦ Αἰόλου.

Αὐτὸς λοιπὸν γέννησε ἕνα γιό, τὸ Γλαῦκο, καὶ ὁ Γλαῦκος γέννησε τὸν Βελλερεφόντη, πού ἦταν χωρὶς ψεγάδι. Σ' αὐτὸν οἱ θεοὶ χάρισαν ὁμορφιὰ καὶ λεβεντιὰ γεμάτη χάρη · ὁ Προῖτος ὅμως σχεδίασε μέσα του κακὰ γι' αὐτὸν καὶ τῶν ἔδιωξε ἀπὸ τὸ δῆμο τῶν Ἀργείων, ἐπειδὴ ἦταν πολὺ πιὸ δυνατὸς του · γιὰ τὸν Δία τὸν εἶχε ὑποτάξει κάτω ἀπ' τὸ δικό του σκῆπτρο. Μὲ τὸν Βελλερεφόντη ξετρελάθηκε ἡ γυναῖκα τοῦ Προίτου,

ή θεία Ἄνθεια, θέλοντας νὰ σμίξει ἐρωτικά μαζί του στὰ κρυφά · δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ πείσει τὸ γενναῖο Βελλερεφόντη ποὺ ἦταν τίμιος ἄνθρωπος καὶ τότε ἐκείνη λέγοντας ψέματα μίλησε στὸν βασιλιὰ τὸν Προῖτο : « Καλύτερα νὰ πεθάνης, Προῖτε, εἰδαλλιῶς σκότωσε τὸν Βελλερεφόντη, ποὺ ἤθελε νὰ σμίξει ἐρωτικά μαζί μου, χωρὶς ἐγὼ νὰ θέλω ».

Ἔτσι μίλησε, καὶ τὸ βασιλιὰ τὸν ἔπιασε ὀργή, τέτοιο λόγο ποὺ ἄκουσε · νὰ τὸν σκοτώσει δὲν θέλησε, γιατί δὲν τὸ βάσταξε ἡ ψυχὴ του, τὸν ἔστειλε ὅμως στὴ Λυκία καὶ τοῦ ἔδωσε ἄσκημα σημάδια, σημειώνοντας, σὲ πίνακα ποὺ δίπλωνε, πολλά, ποὺ θὰ τοῦ κατέστρεφαν τὴ ζωὴ, καὶ λέγοντάς του- γιὰ νὰ χαθῆ- αὐτὰ νὰ τὰ δείξει στὸν πεθερό του. Ἐκεῖνος ὅμως ἔφυγε γιὰ τὴ Λυκία ὑπὸ τὴν προστασία τῶν θεῶν, ποὺ τὸν συνόδεψαν ἄσφαλτα, κι ὅταν ἔφτασε στὴ Λυκία καὶ στὸν ποταμὸ Ξάνθο, πρόθυμα τὸν τίμησε ὁ βασιλιὰς τῆς πλατιᾶς Λυκίας. Ἐννιά μέρες τὸν φιλοξένησε καὶ ἐννιά βόδια ἔσφαξε · ὅταν ὅμως φάνηκε ἡ δέκατη αὐγὴ μὲ τὰ τριανταφυλλένια δάχτυλα, ἄρχισε νὰ τὸν ρωτᾷ καὶ νὰ τοῦ γυρεύη νὰ δῆ τὸ σημάδι ποὺ ἔφερνε ἀπὸ τὸ γαμπρό του τὸν Προῖτο. Ὄταν πῆρε τὸ κακὸ σημάδι ἀπὸ τὸ γαμπρό του, πρῶτα τὸν πρόσταξε νὰ σκοτώσει τὴν ἀκαταμάχητη Χίμαιρα. Αὐτὴ ἦταν ἀπὸ γενιὰ θεϊκιά, ὄχι ἀπὸ ἄνθρωπος, μπροστὰ λιοντάρη, πίσω φίδι καὶ στὴ μέση κατσίκια, καὶ ξεφυσοῦσε φοβερὴ φωτιὰ ποὺ ἔκαιε. Αὐτὴν τὴν σκότωσε ὑπακούοντας στὰ σημάδια ποὺ τοῦ ἔδειχναν οἱ θεοί.

Δεύτερα πολέμησε μὲ τοὺς ἔνδοξους Σολύμους · αὐτὴ ἦταν, ἔλεγε, ἡ πιὸ σκληρὴ μάχη ποὺ ἔδωσε μὲ ἄντρες.

Τρίτες σκότωσε τὶς ἀμαζόνες ποὺ πολεμοῦν σὰν ἄντρες · ὅταν ὅμως γύριζε πίσω, τοῦ ἔπλεξε ἕναν ἄλλο πονηρὸ δόλο : ξεδιάλεξε ἀπὸ τὴν πλατιὰ Λυκία τοὺς πιὸ γενναίους ἄντρες καὶ τοὺς ἔστησε καρτέρι. Αὐτοὶ ὅμως δὲν γύρισαν πίσω στὰ σπίτια τους · γιατί ὅλους τοὺς σκότωσε ὁ ἀψεγάδιαστος Βελλερεφόντης. Τότε, ὅταν πιά κατάλαβε, πὼς ἦταν δυνατὸς γόνος θεοῦ, τὸν κράτησε αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔδωσε τὴ θυγατέρα του γυναῖκα, τοῦ ἔδωσε καὶ ἀπὸ ὀλόκληρη τὴ βασιλικὴ ἐξουσία του τὴ μισή. Οἱ Λύκιοι πάλι τοῦ ξεχώρισαν ἕνα ξεχωριστὸ κομμάτι γῆς, ὠραῖο, ἀπὸ ἀμπέλι καὶ ἀπὸ χωράφι, γιὰ νὰ τὸ νέμεται. Μὲ τὴ γυναῖκα του ἀπόχτησε ὁ γενναῖος Βελλερεφόντης τρία παιδιά : τὸν Ἴσανδρο καὶ τὸν Ἰππόλοχο καὶ τὴ Λαοδάμεια. Μὲ τὴ Λαοδάμεια πλάγιασε ὁ συνετὸς Δίας κι ἐκείνη γέννησε τὸν ἰσόθεο Σαρπηδόνα τὸν ὀπλισμένο μὲ χαλκὸ.

Ὄταν ὅμως καὶ τὸν Βελλερεφόντη τὸν μίσησαν ὅλοι οἱ θεοί, τότε πλανιόταν ὀλομόναχος μέσα στὸ Ἀλήιο πεδίο καὶ μονάχος του τρωγόταν

καὶ ἀπὸ μέσα του καὶ ἀπόφευγε τοὺς δρόμους ποὺ περνοῦσαν οἱ ἄνθρωποι. Τὸν γιό του τὸν Ἴσανδρο τὸν σκότωσε ὁ Ἄρης ποὺ δὲν χορταίνει τὸν πόλεμο, καθὼς πολεμοῦσε μὲ τοὺς ἔνδοξους Σολύμους. Τὴν κόρη του πάλι θυμώνοντας τὴν σκότωσε ἡ Ἄρτεμη ποὺ ἔχει χρυσὰ χαλινάρια. Ὁ Ἴππόλοχος πάλι γέννησε ἑμένα καὶ δικό του παιδί λέω πῶς εἶμαι. Μὲ ἔστειλε λοιπὸν στὴν Τροῖα καὶ μοῦ ἔδινε πάρα πολλές παραγγελίες : νὰ εἶμαι πάντα πρῶτος καὶ νὰ ξεπερνῶ τοὺς ἄλλους, κι οὔτε νὰ ντροπιάζω τὴ γενιὰ τῶν προγόνων μου, ποὺ στάθηκαν ἀπὸ τοὺς πρώτους καὶ στὴν Ἐφυρα καὶ στὴν πλατιὰ Λυκία. Ἀπ' αὐτὴ τὴ γενιὰ καὶ ἀπὸ τέτοιο αἷμα καυχιέμαι πῶς εἶμαι ».

Κι ἐγὼ ἀπὸ σεβασμὸ στὸν Ὅμηρο ἀλλὰ καὶ στὴν πανάρχαια παράδοση τοῦ ἔθνους μας τὸ διασκεύασα στὰ μοτίβα του καὶ στὴ γενικὴ νοοτροπία του ὅσο μποροῦσα πιὸ κοντά. Βέβαια στὴ διασκευή τὸ ἀθῶο παληκάρι στηρίζεται στὴν δύναμη τῆς προσευχῆς καὶ στὴν εὐχὴ τῆς μάνας του. Ἡ εὐχὴ τῆς μάνας εἶναι ἄγνωστη στὸν ἀρχαῖο κόσμο, γιατί οἱ μαννάδες δὲν εἶχαν ὑπόληψη στὴν ἀνδροκρατούμενη κοινωνία καὶ ἡ προσευχὴ δὲν γινόταν περιστασιακὰ καὶ νοερά, ἀλλὰ μὲ τυπικὲς ἐπίσημες θυσίες. Ἔτσι “ μεταφράζεται ” ὁ ἀρχαῖος μῦθος στὰ χριστιανικά. Χωρὶς αὐτὴ τὴ “ μετάφραση ” ὁ μῦθος θὰ ἔχει μόνο ψυχαγωγικό, διδακτικὸ καὶ ἀρχαιογνωστικὸ χαρακτήρα. Ὁ Χριστιανὸς ὅμως ἀκροατὴς τοῦ παραμυθιοῦ “ ἀναπαύεται ” μὲ ἓνα τέτοιο παραμῦθι, ποὺ τιμᾷ τὴν ἀθωότητα ἀλλὰ τὸν τελικὸ της θρίαμβο τὸν κρεμᾷ ἀπὸ τὴν προσευχὴ.

Σημειώνω ὅτι δὲν βάζω σὲ ὄλα τὰ παραμῦθια θρησκευτικὲς ἀναφορὲς, γιατί τὶς θεωρῶ αὐτονόητες στὸ νεοέλληνα · συχνὰ ἀρκοῦμαι μόνο στὴν εὐχὴ τῆς μάνας. Ἡ ἐκτίμηση τῆς μάνας σὲ ὄλη τὴν παραδοσιακὴ χριστιανικὴ λογοτεχνία εἶναι μεγάλη λόγῳ τῆς προβολῆς τῆς Παναγίας. Χαρακτηριστικὸ στὴν περίπτωση αὐτὴ εἶναι ἡ παραλογὴ τοῦ “ νεκροῦ ἀδερφοῦ ”.

Στὰ πρωτότυπα παραμῦθια ὑπάρχει ἐλευθερία γιὰ ἐξεύρεση μοτίβων, ἀλλὰ ἡ ἀρχαία Μυθολογία δὲν μᾶς ἀφίνει πολλὰ περιθώρια, γιατί ἦταν μιὰ πολυχρόνια ἐποχὴ, ποὺ χρησιμοποιήθηκαν ἄφθονα μυθολογικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ σύνθεση τῆς Μυθολογίας, ποὺ ἦταν καὶ ἡ θρησκεία τους βέβαια. Μάλιστα μὲ τὴν εὐκολία, ποὺ εἶχε ὁ καθένας νὰ σκαρώνει παραλλαγὲς σ' ἓνα τεράστιο μυθολογικὸ πεδίο, ποὺ ἦταν ὑποταγμένο στὴν ἀνθρώπινη φαντασία, μᾶς ἔδωσε ἄφθονα παραμυθιακὰ μοτίβα. Ὁ κάθε ἀρχαῖος μῦθος ἔχει καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ περισσότερες ἀκόμα

παραλλαγές. Έτσι ο νεοέλληνας μυθολόγος είχε πλούσια αποθέματα παραμυθιακῶν μοτίβων.

Ακόμα αυτή ή πανθειστική νοοτροπία τής αρχαίας Μυθολογίας έχρησίμεψε στο νεοέλληνα μυθολόγο, για να δηλώσει τήν πίστη τοῦ ὅτι ὁλος ὁ κόσμος διαπνέεται ἀπό τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Γι' αὐτὸ τὰ ζῶα μιλοῦν ὅπως καὶ τὰ δέντρα, τὰ βουνά, ἀκόμα καὶ τὰ καράβια. Γι' αὐτὸ οἱ στεριές εἶναι γεμάτες ἀπὸ νεράϊδες, δράκους καὶ στοιχειὰ καὶ οἱ θάλασσες ἀπὸ γοργόνες.

Ὁ σημερινὸς μυθολόγος δὲν ἔχει τήν αἴσθηση τοῦ ἀρχαίου ὁμοτέχνου τοῦ ὅτι ὑφαίνει τὸν καμβὰ τής θρησκείας του. Ὁ ἀρχαῖος ἔπαιζε μὲ τὰ μυθολογικά του εὐρήματα συμπληρώνοντας τὸ πᾶζλ τής θεολογίας του καὶ προκαλοῦσε τὴ μελαγχολία τῶν σοβαρῶν ποιητῶν σὰν τὸν Εὐριπίδη, ποὺ θρηνολογεῖ : “ Μύθοις ἄλλως φερόμεθα ” (ἀπὸ παραμύθια μάταια τραβολογιόμαστε). Ὁ σημερινὸς μυθολόγος ξέρει πῶς κάνει ψυχαγωγία, ὅπως λέει κάποιον ἀκροτελεύτιο παραμυθιοῦ : Ψέματα κι ἀλήθεια ἐτσά 'ν' τὰ παραμύθια, οὔτε ἐγὼ ἤμουν ἐκεῖ οὔτε 'σεῖς νὰ τὰ πιστέψετε.

Σ' ἐμᾶς τὸ παραμῦθι εἶναι παιδικὸ ἄκουσμα ἢ ἀνάγνωσμα, για να περάσει τὸ παιδὶ τὰ παιδικὰ του χρόνια μ' ἓνα ὄραμα τοῦ κόσμου συμπαθητικὸ. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ μυθολογικὸ πεδίο, ἡ σύγχρονη κοινωνία θὰ βάλει μοτίβα, ποὺ ἀναφέρονται στὴ θρησκεία καὶ ὕστερα μὲ τὴν καθαρὰ θρησκευτικὴ-ἐκκλησιαστικὴ ἀγωγή θὰ μάθει τὸ παιδὶ τί εἶναι πραγματικὸ ἀπ' αὐτὰ καὶ τί εἶναι εὐρημα μυθολογικὸ π.χ. ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Ἀρχάγγελου Μιχαήλ.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ θρησκευτικὴ μας ἱστορία ἔχει πολλὰ περιστατικὰ ὑπερλογικά, ὅπως τὰ θαύματα, ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἀνάσταση. Ἡ σωστὴ ἀγωγή τοῦ νέου θὰ τὸν βοηθήσει νὰ διακρίνει τὰ εὐρήματα τής μυθολογίας ἀπὸ τὰ γεγονότα τής Ἐκκλησιαστικῆς μας Ἱστορίας. Πάντως καὶ μὲ τὰ εὐρήματα τῶν παραμυθιῶν καὶ μὲ τὰ γεγονότα τής Ἐκκλησιαστικῆς μας Ἱστορίας ὁ νέος μας ξεφεύγει ἀπὸ τὴ Νευτώνια φυσικὴ καὶ τὴν Καρτεσιακὴ λογικὴ καὶ πληροφορεῖται για τὴν ὕπαρξη τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου πέρα ἀπὸ τὸν φυσικό. Καὶ τὰ μὲν παραμύθια τὸν προετοιμάζουν σ' αὐτὸ ψυχολογικά, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τὸν πληροφορεῖ ὄντολογικά. Πάντως μεγαλώνοντας ὁ ἄνθρωπος ἀφίνει τὴν ψυχαγωγία μὲ τὰ παραμύθια καὶ ἀνεβαίνει-ὑψώνεται πάνω ἀπ' τὴν πεζὴ πραγματικότητα μὲ τὴν καθαρὴ θρησκευτικὴ του ζωὴ. Κρατᾷ ὅμως τὴν ἀνάμνηση τής καλλονῆς τοῦ παραμυθιοῦ.

Πράγματι μένουν κάποιες αναμνήσεις από τη μυθολογική νοοτροπία, που τις φέρνουν στην επιφάνεια οί άνθρωποι συνειδητά. Αύτα εἶναι οί παρομοιώσεις καί οί μεταφορές. "Όταν λέμε ὅτι ὁ ἥλιος βασιλεύει καί ὄχι δύει, ὅταν λέμε ὅτι ὁ γαμπρός εἶναι σάν ἀητός καί ἡ νύφη σάν περιστέρα, ὅταν λέμε ὅτι ὁ ἄνεμος βρυχᾶται, ἡ θάλασσα παιζογελᾶ καί πολλά τέτοια στολίδια τῆς λογοτεχνίας μας, τότε ἀνακαλοῦμε συνειδητὰ γνωστά μας μυθολογικά μοτίβα, γιά νά στολίσουμε μέ ὁμορφιά τίς ρεαλιστικές εἰκόνες. Ἄρα ὁμολογοῦμε ὅτι τὰ μυθολογικά εὐρήματα ὅσο κι ἂν ἦταν ψεύτικα, ἦταν ὄμορφα.

Πῶς ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἀπό τὰ πανάρχαια χρόνια ἀποζητοῦσε τήν ὁμορφιά, πῶς τήν σκάρωνε φτιάχνοντας ὀλόκληρα φανταστικά σενάρια, γιά νά τήν παραστήσει ; Καί γιατί δέν τοῦ ἀρκοῦσε ἡ ὁμορφιά ταῆς φύσης, ἀλλά ἔφτιαχνε καί δική του φανταστική. Πιο πάνω εἶπαμε ὅτι ἡ ὁμορφιά ἦταν ἡ φυσική ὄψη τοῦ κόσμου καί κάθε γεγονός καί κάθε ἔννοια στό μυαλό τοῦ ἀνθρώπου καθῶς καί κάθε συναισθήματος εἶχε ὄψη ὄμορφη. Αὐτό εἶναι ἡ ἀνάμνηση τοῦ Παραδείσου. Γι' αὐτό καί ὁ Κύριός μας ὁ Χριστός ἐτίμησε τόν τρόπο αὐτόν τῆς μυθολογίας καί τόν μεταχειρίστηκε στά κηρύγματά του μέ τίς παραβολές.

Οί παραβολές τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι συμβολικοί μῦθοι μέ τήν πρωτοτυπία ὅτι καί ἡ συμβολική εἰκόνα εἶναι ρεαλιστική καί ἡ συμβολιζόμενη " εἰκόνα " εἶναι πραγματική. Τό συμβολίζον ἐδῶ θά μπορούσε νά συμβεῖ κάλλιστα καί στήν πραγματικότητα. Ἄρα ἡ παραβολή εἶναι τρόπος διδακτικός γιά κατανόηση. Ἴσως μόνο ἡ παραβολή τοῦ κόκκου σινάπεως εἶναι ἐξωπραγματική ὡς πρὸς τὸ σύμβολο, γιατί δέν μπορεῖ νά γίνει τὸ σινάπι τὸ μεγαλύτερο δέντρο, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὅμως γίνεται τόσο μεγάλη.

Ἄρα αὐτὰ πρέπει νά τὰ μελετήσουμε μέσα μας, πρὶν νά γράψουμε κάτι γιά τὰ παιδιά ἀλλὰ καί γιά τοὺς μεγάλους. Τὰ παιδιά ἔχουν ἀκόμα ζωηρὴ τὴ μνήμη τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου καί οί καρδιές τους χαίρονται μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα. Ὅφειλουμε νά τοὺς παρουσιάσουμε ἔτσι τὸν κόσμο καί μέσα στό μυθικὸ αὐτόν κόσμο θά βάζουμε μοτίβα τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἀληθινοῦ κόσμου τῆς θρησκείας, ὥστε νά διευκολύνουμε τὴ μετάβαση ἀργότερα ἀπὸ τὸν μυθολογικὸν κόσμο στόν κόσμο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας. Αὐτό εἶναι ἡ πρότασή μου.

Ἄν κοιτάξει κανεὶς πολλὰ ἀπὸ τὰ παιδικὰ βιβλία τῆς ἐποχῆς μας, θά ἰδεῖ ὅτι ἄλλα ἀποσκοποῦν στήν ἀπόσπαση τῆς προσοχῆς τῶν παιδιῶν στίς ἐναλλασσόμενες σκηνές κάποιων περιπετειῶν, ἄλλα στήν ἐξιστό-

ρηση φανταστικῶν γεγονότων, πού εἶναι μόνο “ εὐρήματα ” χωρίς κανένα νόημα. Ἄλλα ἀποτελοῦν ἐκθέσεις πληροφοριῶν, ἄλλα συνηθίζουν τὸ παιδί νὰ βλέπει τὴ ζωὴ γελοιοποιημένη, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ λεγόμενα κόμικς ἢ κινούμενα σχέδια. Σὰν γνήσιοι “ Εὐρωπαῖοι ” οἱ συνθέτες τους συγχέουν τὸ γελοῖο μὲ τὸ γέλιο. Δὲν ὑπάρχει γι’ αὐτοὺς τίποτα ἀπὸ φυσικοῦ του χαροποῖο στὸν κόσμο καὶ καταφεύγουν στὸ ὑποκατάστατο γελοῖο, πού κολακεύει καὶ τὴν ἀλαζονεία τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου ὥστε νὰ αἰσθάνεται σὰν ὁ μόνος σοβαρὸς καὶ πραγματικὸς μέσα στὸν κόσμο.

Κυκλοφοροῦν καὶ βιογραφίες ἠρώων καὶ ἐθνικὰ-ἱστορικὰ μυθιστορήματα καὶ ἄλλα διδακτικὰ παιδικὰ βιβλία, πού ὅλα ἔχουν κάποια προτίμηση τῶν παιδιῶν καὶ περισσότερο τῶν γονιῶν, πού τοὺς τὰ φέρνουν. Ὅλα δείχνουν ἓνα ζῆλο ἠθικοῦ καὶ ἐθνικοῦ σωφρονισμοῦ.

Τὰ παιδιὰ ὅμως ἀναπνέουν γύρω τους τὴν ἀνήθικη ἀτμόσφαιρα, πού τὰ περιβάλλει εἴτε μὲ τὴν ἴδια τὴν πραγματικότητα εἴτε μὲ τὰ σενάρια τῆς τηλεόρασης, πού προδίδουν τὶς προτιμήσεις τῶν μεγάλων. Βλέποντας μάλιστα τὸ παιδί τὴν πολὺ αἰσθητὴ ἀποτυχία τῆς οἰκογένειας ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας μὲ τὰ τραγικὰ καὶ ἀσυγχώρητα σφάλματά τους, αἰσθάνεται νὰ ἐμπαίζεται ἀπὸ τοὺς μεγάλους, πού ἐνδιαφέρονται δῆθεν γιὰ τὸ σωφρονισμό τους.

Προκαλοῦμε μία σχιζοφρενικὴ κατάσταση στὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν, ὅταν δείχνουμε ὅτι τὰ θέλουμε φρόνιμα, ὑπάκουα, ἀγνὰ καὶ ἐργατικά, ἐνῶ ταυτόχρονα ἐμεῖς, ἡ κοινωνία τῶν μεγάλων, χλευάζουμε αὐτὲς τὶς ἀρετὲς καὶ μάλιστα καυχώμαστε γι’ αὐτά. Γιὰ νὰ συνθέσουμε παιδικὰ βιβλία στὴν ἐποχὴ μας, πρέπει πρῶτα νὰπολογηθοῦμε στὰ παιδιὰ μας γιὰ τὰ ἑκατομμύρια ἀδερφάκια τους, πού τὰ θερίσαμε μὲ τὶς ἐκτρώσεις καὶ τὰ χιλιάδες ἀδερφάκια τους πού τὰ ῥημάξαμε μὲ τὶς αἰμομιξίες, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν ἐγκατάλειψή τους μπροστὰ στὸ γυαλὶ τῆς τηλεόρασης. Ἀκόμα πρέπει νὰπολογηθοῦμε γιατί ἀφήσαμε τὰ παιδιὰ μας ἀνυπεράσπιστα στὰ χέρια μιᾶς αἰσχροῦς ἀθεϊστικῆς παιδείας, γιατί τ’ ἀφήσαμε ἀφρόρητα μπροστὰ στὴν ἑξαλλη ἐπίδειξη καὶ προβολὴ ὄλων τῶν διαστροφῶν. Δηλαδή δὲν εἴμαστε καθαροί, γιὰ νὰ γράψουμε παιδικὰ βιβλία. Γι’ αὐτὸ τὴν κοινωνία τῶν ἡμερῶν μας θὰ τὴν δικάσουν τὰ παιδιὰ. Γι’ αὐτὸ ἐνοχλούμαστε γιὰ τὶς θρησκευτικὲς;ἀναφορὲς, ὅταν τὶς βρίσκουμε νὰ ὑπάρχουν μέσα στὰ παιδικὰ βιβλία.

Στὰ παραμύθια μας καὶ σὲ κάθε ἄλλο παιδικὸ βιβλίο πρέπει καὶ νὰ μποροῦμε νὰ ὑποδείξουμε στὸ παιδί νὰ κοιτάζει τὴν ὁμορφὴ φύση, νὰ τὴν ἀγγίζει, νὰ τὴ γεύεται, νὰ τὴ θαυμάζει καὶ νὰ εὐχαριστεῖ γι’ αὐτὴ τὸ

Δημιουργό της. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή να μη χαλάσουμε την ντροπαλοσύνη του παιδιοῦ, να μὴν ἐξαχρειώσουμε τὴν καρδιά του, να συμπορευτοῦμε μὲ τὴν ἀπλότητά του χωρὶς νὰ τὴν γελοιοποιήσουμε. Ὅλ' αὐτὰ γίνονται ἀσχεδίαστα καὶ αὐθόρμητα, ὅταν γίνουμε ἐμεῖς οἱ μεγάλοι ξανὰ ἀθῶοι.

Χρωστοῦμε νὰ προετοιμάσουμε τὸ παιδὶ γιὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸ μυθικὸ κόσμον στὸν πνευματικὸν, ὅπου ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ τὰ λογικὰ πνίγονται ἐρωτικὰ μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλιῶς ποιά ἀλήθεια θὰ ποῦμε στὰ παιδιὰ μας ; Ἀμήν.

Δακτυλογράφηση & Φιλολογικὴ Ἐπιμέλεια, Αἰκατερίνη Κόρμαλη Γανωτῆ.

Πηγή : <http://konstantinosganotis.gr/omilies-menou>